ZÜMER

﴿٣٩﴾ سُورَةُ الزُّمَرِ

Zümer Sûresi mekkîdir. Ancak « قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا » dan üç âyet müstesna. İtkan ve Keşşafta beyan olunduğu üzere buna Sûrei Guref dahi denilir. Zümer, zümrenin cem'ıdır. Zümre de bir takım demektir. Bu Sûre nihayette nefhı sur ile kâfirleri zümre zümre Cehenneme, müttekıleri de zümre zümre Cennete sevkettiği için zümer tesmiye olunmuştur « غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ » âyetinden dolayı da Guref denilmiştir.

Âyetleri - Yetmiş beştir.

Kelimeleri - Bin yüz yetmiştir.

Harfleri - Dört bin yedi yüz sekizdir.

Fasılası - من لی بدر

Bu sûrenin «Sad» hatimesini tavzıh ve isbat ve nübüvvet-ü tevhidi takrir ile ta'kıb ederek başladığını

ıhtara hacet bile yoktur.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ اِنَّآ اَنْزَلْنَآ اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴿٣﴾ اَلَا لِلّٰهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَآءَ مَانَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِى مَاهُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ اِنَّ اللّٰهَ لَايَهْدِى مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

﴿٤﴾ لَوْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ مَايَشَآءُ
سُبْحَانَهٗ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٥﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ عَلَى
الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِاَجَلٍ مُسَمًّى اَلَا هُوَ
الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦﴾ خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْاَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ يَخْلُقُكُمْ فِى
بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِى ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ
رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُصْرَفُونَ ﴿٧﴾ اِنْ
تَكْفُرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِىٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَاِنْ
تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰى ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ
مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ اِنَّهٗ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ﴾

Sh:»4115

﴿٨﴾ وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهٗ مُنِيبًا اِلَيْهِ ثُمَّ اِذَا

خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِىَ مَاكَانَ يَدْعُوٓا اِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلّٰهِ
اَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهٖ ؕ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۖ اِنَّكَ مِنْ
اَصْحَابِ النَّارِ ﴿٩﴾ اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اٰنَآءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَآئِمًا
يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهٖ ؕ قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الَّذِينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذِينَ لَايَعْلَمُونَ ؕ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿﴾

Meali Şerifi

İndirilişi bu kitabın Allahdan, o azîz, hakîm Allahdandır 1 Emin ol biz sana kitabı hakkıyle indirdik onun için Allaha öyle ıbadet ve kulluk et ki dini ona halîs kılarak 2 İyi bil ki Allahındır ancak halîs din, onun berisinden bir takım veliylere tutunanlar da şöyle demektedirler: biz onlara ıbadet etmiyoruz, ancak bizi Allaha yakın yaklaştırsınlar diye, şübhe yok ki Allah onların aralarında ıhtilâf edip durdukları şeyde hukmünü verecek, her halde yalancı, nankör olan kimseyi Allah doğru yola çıkarmaz 3 Allah bir veled edinmek murad etse idi elbette yaratacağından dileyeceğini seçecekti, tenzih o sübhana, o öyle bir Allah ki vahid, kahhar 4 Gökleri ve Yeri hakk ile yarattı, geceyi gündüzün üstüne sarıyor, gündüzü gecenin üstüne sarıyor, Ay ve Güneşi müsahhar kılmış her biri bir müsemmâ ecele cereyan ediyor, uyan, o öyle azîz, öyle

gaffar 5 O odur ki sizi bir tek nefisten yarattı hem onun eşini de ondan yaptı ve sizin için yumuşak

başlı

Sh:»4116

hayvanlardan sekiz eş en'am da indirdi: sizleri analarınızın karınlarında üç zulmet hılkatten hılkate yaratıp

duruyor. İşte rabbınız Allah o, mülk onun, ondan başka tanrı yok, o halde nasıl çevrilirsiniz? 6 Eğer

küfrederseniz şübhe yok ki Allahın size ihtiyacı yok, bununla beraber kulları hisabına küfre râzıy olmaz, ve

eğer şükrederseniz sizin hisabınıza ona râzıy olur, bir vizir çeken de diğerinin vizrini çekecek değildir,

sonra dönümünüz rabbınızadır. O vakıt o size bütün yaptıklarınızı haber verecek, çünkü o bütün sînelerin

künhünü bilir 7 İnsana bir sıkıntı dokunduğu vakıt rabbına öyle duâ eder ki bütün gönlünü ona vererek,

sonra kendisine tarafından bir ni'met lûtfediverdiği zaman da önceden ona duâ ettiği hali unutur da

yolundan sapıtmak için Allaha menendler koşmağa başlar, de ki, küfrünle biraz zevk et, çünkü sen o

ateşliklerdensin 8 Yoksa o gece saatlerinde kalkan secdeye kapanıp kıyam durarak dâima vazıfesini

yapan Âhıreti sayar ve rabbının rahmetini umar kimse gibi olur mu? Hiç bilirlerle bilmezler müsavi olur mu?

Ancak temiz akıllı olanlar anlar 9

1. ﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ﴾ İndirilişi bu kitabın ﴿مِنَ اللَّهِ﴾ Allahdandır. - Başkası

veremez. Tekellüfle tasannu' ile yapılamaz, Nübüvvet kesbî değildir ve zorla alınamaz. Çünkü Allâh

﴿الْعَزِيزِ﴾ o öyle azîz ﴿الْحَكِيمِ﴾ öyle hakîm - azîz iki ma'nâya gelir: birisi mağlûb olmaz,

galib ve kadir, bir de şerik ve nazıyrı yok müteferrid demektir. Allah tealâ hakkında ikisine de sadık bir

ma'nâ murad olunmak lâzım gelir. Bilhassa bu iki vasfın zikriyle hem Kur'anın azîz, hakîm bir kitab

olduğuna tenbih, hem de zikrolunacak tevhide temhiddir. 2. ﴿بِالْحَقِّ﴾ Hakkıyle - bihakkın,

hakkolarak « باء » mülâbese, musahabe veya sebebiyle olmak üzere bunda bir kaç vecih muhtemildir.

Mülâbese olduğuna göre hakka mülâbis, ya'ni haklı olarak hakkolarak nüzul veya

Sh:»4117

kitabın tam hakkı verilerek demek olur. Sebebiyyet olduğuna göre de hak sebebiyle hakkı beyan etmek için

veya hikmeti hakk ile demek olur ki yerine göre bu ma'nâlardan biri tercih olunur.

3. ﴿أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ İyi bil ki Allahındır ancak halîs din - hiç bir şirk

karışığı olmaksızın temiz ve halîs tevhid dini, tam ma'nâsîyle şübhesiz din, halîs ıbadet ve taat ancak Allaha yapılır ve yapılmalıdır. Bunu tahkık için buyuruluyor ki ﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَآءَ﴾ onun için berisinden birtakım evliya ittihaz edenler de - Allah denince kendisinden daha ilerisi, daha yükseği daha ötesi mümkin olmıyan zatı ekmel denilmiş olduğu için Allahın fevkında ilâh iddiasına kalkışmak mevzuı bahs olamaz, şirk koşanlar, hep onun madunundan bir takım veliyler, hâmîler tutmak isterler. İsterler amma ondan başka veliylere, veliyyül'emirlere, sahiblere tutunanlar, gerek « اَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَاحِدًا » deyenler gibi putlara ve gerek Meleklere ve gerek Isâ gibi ıbadi mükremîne ilâh diye sarılanlar ﴿مَانَعْبُدُهُمْ اِلَّا لِيُقَرِّبُونَآ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى﴾ demektedirler. Böyle diyerek tutunmaktadırlar. Demek ki şirk bâtıldır. Ma'budluk yalnız Allahın hakkıdır. Halîs din ancak Allahındır. Sûrei «Mâide» de Sabiîn hakkında geçen tafsılâta bak. 6. ﴿فِى ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍ﴾ üç zulmette - batın zulmeti, rahim zulmeti, meşime zulmeti.

﴿١٠﴾ قُلْ يَا عِبَادِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا فِى هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَاَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌ اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

﴿١١﴾ قُلْ اِنّىٓ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدّٖينَۙ
﴿١٢﴾ وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَكُونَ اَوَّلَ الْمُسْلِمٖينَ ﴿١٣﴾ قُلْ اِنّىٓ
اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبّى عَذَابَ يَوْمٍ عَظٖيمٍ ﴿١٤﴾ قُلِ اللّٰهَ اَعْبُدُ
مُخْلِصًا لَهُ دٖينىۙ ﴿١٥﴾ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهٖ ۗ قُلْ اِنَّ
الْخَاسِرٖينَ الَّذٖينَ خَسِرُوٓا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلٖيهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ اَلَا
ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبٖينُ ﴿١٦﴾ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ
النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۗ ذٰلِكَ يُخَوِّفُ اللّٰهُ بِهٖ عِبَادَهُ ۗ يَاعِبَادِ
فَاتَّقُونِ ﴿١٧﴾ وَالَّذٖينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ اَنْ يَعْبُدُوهَا وَاَنَابُوٓا
اِلَى اللّٰهِ لَهُمُ الْبُشْرٰىۚ فَبَشِّرْ عِبَادِۙ ﴿١٨﴾ اَلَّذٖينَ يَسْتَمِعُونَ
الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُ ۗ اُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ هَدٰيهُمُ اللّٰهُ وَاُولٰٓئِكَ هُمْ
اُولُو الْاَلْبَابِ ﴿١٩﴾ اَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ ۗ اَفَاَنْتَ
تُنْقِذُ مَنْ فِى النَّارِۚ ﴿٢٠﴾ لٰكِنِ الَّذٖينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ
مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ مَبْنِيَّةٌۙ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ۗ وَعْدَ اللّٰهِ

لَايُخْلِفُ اللّٰهُ الْمِيعَادَ﴿﴾

Sh:»4119

﴿٢١﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِى الْاَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهٖ زَرْعًا مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا ؕ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِاُولِى الْاَلْبَابِ ﴿﴾

Meali Şerifi

Tarafımdan söyle: ey iyman eden kullarım: rabbınıza takvâ ile korunun, bu Dünyada güzellik yapanlara bir güzellik var, ve Allahın Arzı geniştir, ancak sabredenlerdir ki ecirlerine hisabsız irdirilir 10 De ki: ben Allaha, dini onun için halîs kılarak, ıbadet edeyim diye emrolundum 11 Hem onun birliğine teslim olan müslimînin evveli olayım diye emrolundum 12 De ki: ben korkarım rabbıma ısyan edersem büyük bir günün azâbından 13 De ki: ben yalnız Allaha kulluk ederim, dinimi ona halîs kılarak, siz de onun berisinden

dilediğinize kul olun, de ki: asıl husrâna düşenler Kıyamet günü kendilerine ve mensublarına ziyan edenlerdir. Evet, odur işte asıl açık husran 14 Onlara üstlerinden ateş çatılır, altlarından çatılır, duydunuz a, işte Allah kullarını bundan tahzir buyuruyor: ey kullarım onun için bana korunun 15 Tağuttan, ona kulluk etmekten kaçınıp da tam gönülle 16 Allaha yönelenlere gelince onlarındır müjde: haydi tebşir et kullarıma 17 Onlar ki sözü dinlerler, sonra da en güzelini tatbık ederler, işte onlar Allahın kendilerine hidayet verdiği kimselerdir, ve işte onlardır o temiz akıllılar 18 Ya üzerine "kelimei azâb" hakk olmuş kimse de mi? Artık o ateşteki kimseyi sen mi çıkaracaksın? Fakat o rablarına korunanlar, onlara şehnişinler var ki üzerlerinde şehnişinler yapılmış, altlarından ırmaklar akar Allahın va'di, Allah mîadını şaşırmaz 19 Görmedin mi Allahın Semadan

Sh:»4120

bir su indirip de onu bir yoliyle Arzda menbalara koyduğunu? Sonra onunla bir ekin çıkarır, türlü renklerle, sonra o heyecana gelir, bir de görürsün 20 onu sararmış, sonra da onu bir çöpe çevirir, elbette bunda bir ıhtar var temiz akılları olanlar için 21

﴿٢٢﴾ اَفَمَنْ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهٗ لِلْاِسْلَامِ فَهُوَ عَلٰى نُوْرٍ مِنْ رَبِّهٖ ؕ
فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوْبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ ؕ اُولٰٓئِكَ فِىْ ضَلٰلٍ مُبِيْنٍ
﴿٢٣﴾ اَللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الْحَدِيْثِ كِتٰبًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِىَ ۖ تَقْشَعِرُّ
مِنْهُ جُلُوْدُ الَّذِيْنَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ۚ ثُمَّ تَلِيْنُ جُلُوْدُهُمْ وَقُلُوْبُهُمْ اِلٰى
ذِكْرِ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِىْ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ
فَمَا لَهٗ مِنْ هَادٍ ﴿٢٤﴾ اَفَمَنْ يَّتَّقِىْ بِوَجْهِهٖ سُوْٓءَ الْعَذَابِ يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ ؕ وَقِيْلَ لِلظّٰلِمِيْنَ ذُوْقُوْا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ ﴿٢٥﴾ كَذَّبَ
الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَتٰىهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٢٦﴾
فَاَذَاقَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْىَ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۘ
لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٧﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِىْ هٰذَا الْقُرْاٰنِ
مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُوْنَ ۚ﴿﴾

Sh:»4121

﴿٢٨﴾ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِىْ عِوَجٍ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ﴿٢٩﴾ ضَرَبَ
اللّٰهُ مَثَلًا رَّجُلًا فِيْهِ شُرَكَآءُ مُتَشٰكِسُوْنَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ ؕ هَلْ

يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا ۟ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَايَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾ اِنَّكَ
مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣١﴾ ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ
تَخْتَصِمُونَ ﴿﴾

Meali Şerifi

Demek ki her kimin Allah bağını islâma açmış ise işte o rabbından bir nur üzerinde değil mi? O halde vay o Allahın zikrinden kalbleri katılara onlar bir açık dalâl içindedirler 22 Allah kelâmın en güzelini indirdi, ikizli, ahenkli bir kitab, ondan rablarına saygısı olanların derileri örperir, sonra derileri de kalbleri de Allahın zikrine yumşar, o işte Allah rehberidir, Allah onunla dilediğini doğru yola çıkarır, her kimi de Allah şaşırtırsa artık ona hidayet edecek yoktur 23 O halde Kıyamet günü zalimlere "tadın bakalım kazanıp durduklarınızı" denilirken, o kötü azâbı yüzü ile koruyacak kimse ne olur? 24 Onlardan evvelkileri tekzib ettiler, ettiler de kendilerine hatırlarına gelmez cihetten azâb geliverdi 24 Geliverdi de Allah onlara Dünya hayatta zilleti tattırdı ve elbette Âhıret azâbı daha büyüktür velâkin bilselerdi 25 Yemin ederim ki bu Kur'anda insanlar için her türlüsünden temsil getirdik, gerek ki iyi düşünsünler 26 Bir Kur'an ki pürüzsüz bir arabî, gerek ki korunsunlar 27 Allah şunu bir mesel yapmıştır: bir adam, onda bir takım ortaklar var, hırçın hırçın çekiştirip

duruyorlar, bir

Sh:»4122

adam da selâmetle bir adamın, hiç bu ikisinin hal-ü şanı bir olur mu? Hamd Allahındır, fakat pek çokları

bilmezler 28 Elbet sen öleceksin ve elbet onlar da ölecekler 29 Sonra siz muhakkak rabbınızın huzurunda

muhakemeye duruşacaksınız 30

Kimin haklı, kimin haksız çıkacağına ve netîcenin ne olacağına gelince:

﴿٣٢﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ
جَآءَهٗ ؕ اَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِى جَآءَ
بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا
يَشَآءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ؕ ذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الْمُحْسِنِينَ ۙ ﴿٣٥﴾ لِيُكَفِّرَ اللّٰهُ
عَنْهُمْ اَسْوَاَ الَّذِى عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ الَّذِى
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهٗ ؕ وَيُخَوِّفُونَكَ

بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهٖ ۭ وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ هَادٍ ﴿٣٧﴾ وَمَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ مُّضِلٍّ ۭ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِعَزِيْزٍ ذِى انْتِقَامٍ ﴿

Sh:»4123

﴿٣٨﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُوْلُنَّ اللّٰهُ ۭ قُلْ اَفَرَءَيْتُمْ مَّا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِىَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كٰشِفٰتُ ضُرِّهٖٓ اَوْ اَرَادَنِىْ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكٰتُ رَحْمَتِهٖ ۭ قُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ ۭ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٣٩﴾ قُلْ يٰقَوْمِ اعْمَلُوْا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّىْ عَامِلٌ ۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۙ ﴿٤٠﴾ مَنْ يَّاْتِيْهِ عَذَابٌ يُّخْزِيْهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيْمٌ ﴿٤١﴾ اِنَّآ اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتٰبَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ ۚ فَمَنِ اهْتَدٰى فَلِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَمَآ اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيْلٍ ﴿

Meali Şerifi

Artık o kimseden daha zalim (daha haksız) kim olabilir ki Allah üzerine yalan söylemiş, doğruyu da kendisine geldiği vakıt tekzib eylemiştir, Cehennemde değil midir mevkıi kâfirlerin 31 Doğruyu getiren ve onu tasdık eden ise işte onlar korunan müttekıyler 32 Onlara rablarının ındinde ne dilerlerse var, o işte muhsinlerin cezası 33 Çünkü Allah onların mukaddemâ yaptıkları amelin en kötüsünü bile keffaretle örtüp, işlemekte bulundukları güzel amellerin en güzeline göre ecirlerini kendilerine ihsan edecektir 34 Allah kuluna kâfî değil mi? Durmuşlar da seni ondan beridekilerle korkutuyorlar, her kimi ki Allah şaşırtır artık ona hidayet edecek yoktur, her kime de Allah hidayet verir onu da şaşırtacak yoktur, bir intikamı var azîz değil mi Allah? 35 Celâlim hakkı için sorsan onlara:

Sh:»4124

o Gökleri ve Yeri kim yarattı? Elbette şübhesiz Allah diyecekler, de ki: 36 o halde gördünüz a o Allahdan başka çağırdıklarınızı, eğer Allah bana bir keder murad ederse onlar kederini açabilirler mi? Yâhud bana bir rahmet murad ederse onlar onun rahmetini tutabilirler mi? 37 De ki: Allah bana yeter, hep ona dayanır mütevekkil olanlar 38 De ki: ey kavmim! haliniz üzere çalışın, her halde ben çalışıyorum, artık ileride

bileceksiniz: 39 Kimmiş o kendine rüsvay edecek bir azâb gelecek, ve üstüne yerli bir azâb inecek? 40 Biz insanlar için senin üzerine hakkıle kitab indirdik, o halde kim yola gelirse kendi lehinedir, her kim de saparsa sırf kendi aleyhine olarak sapar ve sen değilsin üzerlerine vekîl 41

﴿٤٢﴾ اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِى لَمْ تَمُتْ فِى مَنَامِهَا ۚ فَيُمْسِكُ الَّتِى قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰٓى اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى ۭ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُفَعَآءَ ۭ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾ قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا ۭ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٥﴾ وَاِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَحْدَهُ اشْمَاَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَايُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ ۚ وَاِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهٖٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿

Sh:»4125

﴿٤٦﴾ قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ

وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٧﴾ وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِى الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُوٓءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٨﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٩﴾ فَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ اِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ اِنَّمَآ اُوتِيتُهُ عَلٰى عِلْمٍ ۚ بَلْ هِىَ فِتْنَةٌ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَايَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾ قَدْ قَالَهَا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَآ اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾ فَاَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا ۟ وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هٰٓؤُلَآءِ سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا ۟ وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٢﴾ اَوَ لَمْ يَعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَآءُ وَيَقْدِرُ ۚ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿﴾

Allah alır o canları öldükleri zaman, ölmiyenleri de uyuduklarında, sonra üzerlerine ölüm hukmü verdiklerini alıkor da diğerlerini salıverir bir müsemmâ ecele kadar, şübhesiz ki bunda düşünecek bir kavm için âyetler var 42 Yoksa Allahın berisinden şefaatçiler mi edindiler? De ki: hiç bir şey'e güç yetiremezler ve akıl erdiremezlerse de mi? 43 De ki Allahındır o şefaat bütün, onundur mülkü Göklerin ve Yerin, sonra hep döndürülüp ona götürüleceksiniz 44 Böyle iken Allah bir olarak anıldığı vakıt Ahırete inanmıyanların yürekleri burkulur da ondan berikiler anıldığı vakıt derhal yüzleri güler 45 De ki: ey Gökleri ve Yeri yaradan ve gayb-ü şehadeti bilen Allahım! Kullarının arasında o ıhtılâf edip durdukları şeyler hakkında sen huküm vereceksin 46 Ve eğer bütün Arzdakiler, bir misli de beraber o zulmedenlerin olsa Kıyamet günü azâbın fenalığından kurtulmak için onu mutlak feda ederlerdi zuhur edib de kendilerine Allahdan hiç hisab etmedikleri, nesneler 47 Öyle ki yaptıkları amellerin fenalıkları karşılarına çıkmış ve istihza edip durdukları şeyler kendilerini sarmıştır 48 Fakat insana bir sıkıntı dokunuverince bize yalvarır, sonra kendisine tarafımızdan bir ni'met bahşediverdiğimiz zaman da o bana bir bilgi üzerine verildi der, belki o bir fitnedir velâkin pek çokları bilmezler 49 Onu bunlardan evvelkiler de söyledi fakat o kazandıkları kendilerini kurtarmadı 50 Netîcede kazandıklarının fenalıkları başlarına geçti,şunlardan o zulmedenlerin de kazandıklarının fenalıklarına geçecektir onlar da atlatacak değillerdir 51 Hâlâ bilmediler mi ki: Allah rızkı

dilediğine açar, kısar da, şübhesiz ki bunda iyman edecekler için âyetler vardır 52

Sh:»4127

42. ﴿اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا﴾ Allah kabz eder alır o nefisleri

ölümleri zamanı - bu âyetin sevkı yukarıya üç noktadan alâkadardır. Bir kerre kasr ile nihayetteki «

وَمَآ اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ» kavline nâzırdır. Ya'ni vekîl sen değilsin Allahdır. Çünkü o canları

ancak Allah alır. Bu nokta daha ileride «وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ» diye tasrih de

edilecektir. İkincisi hidayet ve dalâletin, hayat ve memat ile bir temsilini iş'ar eder. Üçüncüsü de ta

yukarıdaki «

اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ۝ ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ

تَخْتَصِمُونَ» kavlini bir nevi' tavzıh ile «

فَمَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدِى لِنَفْسِهٖ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا»

ıhtarını bir takrir ve isbattır. Sahib keşşaf burada enfüsten murad ruh ile beden mecmuu olduğuna kail

olarak demiştir ki: el'enfüs kemahiye cümlelerdir, teveffîsi de imatesidir ki hassas derrâk bir zîhayat

olmasının medarı olan eczasının sıhhat ve selâmeti kabîlinden esbab ve şeriatın selb olunmasıdır. Çünkü

sıhhati selb olununca keenne zâtı selb olunmuş gibi olur. Çünkü Allah azze ve alâ teveffiyi mevti, menâmi hep enfüse teallûk ettirmiştir. Halbuki akl-u temyiz nefsı mevt ve nevm ile muttasıf değildir, ölen ve uyuyan ancak cümle ma'nâsına nefistir اهـ. Nefis beden mukabili olarak ruh ma'nâsına dahi geldiği ve bilhassa ruhi emrî denilen nefsi natıkaya ıtlak edildiği cihetle diğer müfessirîn burada İbni Abbas Hazretlerinden vârid olan bir rivayet vechile akl-u temyiz nefsi denilen nüfusı nâtıka ile tefsir etmişlerdir ve teveffiyi de bedene olan teallûk ve tesarrufunu kesmek suretiyle kabz edip almak diye beyan eylemişlerdir. Mevtte zâhiren ve bâtınen, uykuda da yalnız zâhiren teallûku kesildiğini söylemişlerdir. İbni Abbas Hazretleri demiştir ki: Âdem oğlunda bir nefis bir ruh vardır, aralarındaki fark Güneş ile şuaı gibidir. Nefis, kendisiyle akıl ve temyiz yapılan, ruh da teneffüs ve hareket yapılandır. Ölümde ikisi de müteveffâ, uykuda yalnız nefis müteveffadır اهـ. Ruh denilince umumiyyetle hayat meb'dei anlaşıla geldiği gibi hayat

da

Sh:»4128

ekseriya cismanî tezahürat ile anlaşıldığından hayatı ma'neviyye meb'dei olan ruha nefis ıtlak edilmiştir. Güneş ile şuaını temsil getirmesi gösterir ki aralarında bir cevher farkı anlatmak istememiştir. Bizim

anladığımız şudur: nefis kendini duyan, kendine ve kendindekine vicdanı olan ya'ni ene şuuruna sahib olan zattır. Her nefiste böyle şâir ve meş'ûr olmak üzere çifte bir haysiyyet vardır. Teveffî, bir şey'i vâfî olarak, ya'ni kâmilen ve tamamiyle almak, selbetmektir. Bundan dolayı ruhun tarafı ilâhîden tamamiyle ahz-ü kabzına teveffî ve ölüme vefat denilmiştir. Emaneti yerine teslim ve temamen vefâ etmek gibidir. Nefisler vacibülvücud değildirler, onun için kendilerine şuurları bizati olsa bile lizatiha değildir. Allahdandır. Allah onları kendilerinden alıp kendilerinden geçirir. Bu ma'nâ « اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِه » gibidir. İşte nefsin teveffîsi, ölüm ve uyku hallerinde olduğu gibi kendinden geçirilip akl-ü temyizinin kendinden alınmasıdır. Bu suretle ma'nâ şu oluyor: « اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ » o nefisleri nüfusı natıkayı başka değil, ancak Allah kendilerinden alır, kabzeder, yok etmeksizin kendilerinden geçirir, şuur ve temyizlerini alır ﴿حِينَ مَوْتِهَا﴾ öldükleri zaman - ya'ni bedene tesarruf ve teallûkları kesildiği zaman ﴿وَالَّتِى لَمْ تَمُتْ﴾ ölmiyenleri de ﴿فِى مَنَامِهَا﴾ uyudukları zaman alır da ﴿فَيُمْسِكُ الَّتِى قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ﴾ üzerine ölüm hukmünü verdiklerini alıkor, ba'se kadar tutar ﴿وَيُرْسِلُ الْاُخْرٰى﴾ diğerlerini, henüz ölüm hukmü verilmemiş olan uykudakileri salıverir ﴿اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى﴾ müsemmâ, mukadder bir ecele kadar ki ölecekleri zamandır - işte böyle hem ölüm halinde, hem de uyku halinde o nefisler, Allah tealânın kabzında bulunur.

Burada şu suâl hatıra gelir: Yukarıda Sûrei Secde de «

قُلْ يَتَوَفّٰيكُمْ مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِى وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ»

Sh:»4129

buyurulmuş, daha yukarıda Sûrei «Enam» da «

حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ، ثُمَّ رُدُّوٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰيهُمُ الْحَقِّ» buyurulmuş olmakla bunlarda teveffî Allahın Resullerine ve melekülmevte isnad edilmiş idi, şu halde burada kasr ile « اَللّٰهُ يَتَوَفَّى »

buyurulması bunlara münafi olmaz mı? Fahrüddini Razî tefsirinde buna şöyle bir cevab verilmiştir:

hakıkatte teveffî eden ancak Allah tealâdır. Şu kadar ki Allah tealâ esbab âleminde her nevi' ameli

Melâikeden bir Meleke tefvız buyurmuş, bu suretle ervahın kabzına da Melekülmevti me'mur kılmıştır ki o

reistir, maıyyetinde etbaı ve hademesi vardır. Onun için o âyetlerde teveffî onlara nisbet edilmiş, burada da

hakıkî olarak Allah tealâya nisbet olunmuştur اهـ. Bunun hasılı; Allahın me'mur edip gönderdiği rüsülün

kabzı Allahın kabzı demektir. Yahud Allahın kabzı doğrudan doğruya veya Melekleri vasıtasiyle olmaktan

eamdır demek oluyor. Bu cevab haddi zatında dağru ve « وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتّٰٓى اِذَا جَآءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا » diye hattâ ile « وَهُوَ الْقَاهِرُ » kasrına terfi'i de buna şâhid ise de burada daha mühim bir nükte vardır: dikkat olunmak lâzım gelir ki zikrolunan âyetlerin birinde Melekülmevtin kabzından sonra « ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ » buyurulduğu gibi, diğerinde de « ثُمَّ رُدُّوٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰيهُمُ الْحَقِّ » buyurulmuştur. İşte buradaki teveffî o irca' ve redd lâhzasını beyandır. Bunun tavzıhi de şu olur: Melekülmevt bedenden ruhı hayvanî denilen hayatı cismaniyye ruhunu kabzeder, akl-ü temyiz ruhu denilen nüfusı nâtıkayı, emri rabb olan ruhı insanîyi ise « وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِى » mantukunca doğrudan doğru Allah nefhettiği gibi « اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ » mantukunca kabz-u teveffîsi de doğrudan doğru Allaha aiddir. « ﴿ثُمَّ رُدُّوٓا اِلَى اللّٰهِ﴾ ۰ ﴿وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ » buyurulması da bu ıhtisası ış'ar eyler. ﴿اِنَّ فِى ذٰلِكَ﴾ Şübhesiz ki bunda - bu teveffî ve imsâk ve irsalde ﴿لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

düşünecek bir kavm için elbet âyetler var. - Ki Allahdan başka ma'bud olamıyacağına ve akıbet hep Allaha gidileceğine ve ba's olunup huzurunda muhakeme olunacağına ve Allaha karşı yalan söylemiş, zulüm, küfretmiş haksızların, kâfirlerin mesvası Cehennem olup sadık, mü'min, müttekı muhsinlerin en güzel mükâfata ireceklerine velhasıl « اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُونَ » mısdakına delâlet ederler.

Sûrei «En'am» da « وَهُوَ الَّذِى يَتَوَفّٰيكُمْ بِالَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ » âyetinin tefsirine bak. Nefislerin uykudaki gibi kendilerinden geçilmesi azâbı duymamak i'tibariyle kâfirlerin lehlerine olmaz mı? diye de bir suâl hatıra gelebilir. Sahib keşşaf bu suâle meydan vermemek için, nefsi nâtıkanın ölümle muttasıf olamıyacağını söylemişti, fakat bunun asıl cevabı Hazreti Aliye nisbet olunan şu kıt'adır.

ولو انا اذا متنا تركنا لكان الموت راحة كل حى

ولكنا اذا متنا بعثنا فنسأل بعد ذا عن كل شىء

«Eğer biz öldüğümüz vakıt bırakılmış olsa idik ölüm her zîhayatın rahati olurdu ve lâkin bizler öldüğümüz vakıt ba's olunacağız da ondan sonra her şey'den suâl edileceğiniz. Demek mes'elenin asıl tefekkür

olunacak hall noktası bu kabz-u imsâk ve irsalden Allah tealânın tesarrufı mutlaka kudretini anlıyarak bu tutuşun, bu habs-ü imsakın onları kaçırmayıp ba's için bir habs-ü tevkif olduğunu istintac etmek ve ba's ile lilaullahın dehşetini, celâl-ü cemalini mülâhaza edebilmektir. Onun için « يٰسٓ » de geçtiği üzere sûr nefholununca kâfirler « مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا » diyeceklerdir ki aşağıya doğru bu ma'nâ burada da tavzıh olunacaktır. Ve yine bundan dolayıdır ki kâfirler « اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ وَاَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ » diyeceklerdir. Bütün bu inzarlara karşı müşriklerin yegâne tutundukları tutamak şefâat da'vası olduğu için buyuruluyor ki: 43.

﴿اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُفَعَآءَ﴾ yoksa Allahın berisinden şefaatciler mı edindiler? - Allaha karşı yalan söyliyen « مَانَعْبُدُهُمْ اِلَّالِيُقَرِّبُونَآ اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى » diyen, Allah veled ittihaz

eyledi diyen o müşriklere

﴿قُلْ اَوَلَوْ كَانُوا لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَعْقِلُونَ﴾ - bu evvelâ putların şefaati da'vasını ibtaldir. Diğerleri hakkında da şöyle buyuruluyor: 44.

﴿قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا﴾ bütün şefaat Allah içindir. Onun da maliki odur. Onun izni

olmaksızın huzurunda kimse şefaat edemez, şefaat me'zun olanlar da hep onun rızasını mülâhaza ederek şefaat edebilirler. Çünkü ﴿لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الخ﴾

﴿٥٣﴾ قُلْ يَا عِبَادِىَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَاتَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾ وَاَنِيبُوٓا اِلٰى رَبِّكُمْ وَاَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَاتُنْصَرُونَ ﴿٥٥﴾ وَاتَّبِعُوٓا اَحْسَنَ مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَاَنْتُمْ لَاتَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ اَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتٰى عَلٰى مَا فَرَّطْتُ فِى جَنْبِ اللّٰهِ وَاِنْ كُنْتُ لَمِنَ السَّاخِرِينَ ﴿٥٧﴾ اَوْ تَقُولَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ هَدٰينِى لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾ اَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ لِى كَرَّةً فَاَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

Sh:»4132

﴿٥٩﴾ بَلٰى قَدْ جَآءَتْكَ اٰيَاتِى فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ

مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى
اللّٰهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ اَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ
﴿٦١﴾ وَيُنَجِّى اللّٰهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَايَمَسُّهُمُ السُّوٓءُ
وَلَاهُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾ اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ
شَىْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٣﴾ لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴿﴾

Meali Şerifi

De ki: ey nefisleri aleyhine israf etmiş kullarım! Allahın rahmetinden ümidi kesmeyin, çünkü Allah bütün günahları mağrifet buyurur, şübhesiz ki o öyle gafûr öyle rahîm o 53 Onun için ümidi kesmeyin de başınıza azâb gelmeden evvel tevbe ile rabbınıza dehalet edin ve ona halîs müslimanlık yapın, sonra kurtulamazsınız 54 Haberiniz olmıyarak ansızın başınıza azâb gelmeden evvel halîs müsliman olun da rabbınızdan size indirilenin en güzelini ta'kıb ve tatbık edin 55 Diyeceği gün bir nefis: eyvah, Allah yanında yaptığım eksikliklerden dolayı hasretime bak, doğrusu ben eğlenenlerden idim 56 Yâhud diyeceği: Allah bana yolunu gösterse idi her halde ben müttekılerden olurdum 57 Ve yâhud azâbı gördüğü

zaman

Sh:»4133

diyeceği: bana bir geri dönmek olsa idi de muhsinlerden olsa idim! 58 Hayır sana âyetlerim geldi de onlara yalan dedin, kibretmek istedin ve kâfirlerden oldun 59 Hem o Kıyamet günü görürsün ki Allaha karşı o yalan söyliyenlerin yüzleri kararmıştır Cehennemde değil mi mevkıi mütekebbirlerin 60 Korunan müttekıyleri ise Allah muradlarınca necata çıkarır, onlara fenalık dokunmaz ve onlar değildir mahzun olacaklar 61 Allah her şeyin halikıdır, her şey üzerine vekil de o 62 Bütün Göklerin ve Yerin kilidleri onundur, Allahın âyetlerine küfrederler işte onlar kendilerine yazık edenlerdir 63

53. ﴿قُلْ﴾ De ki - ya'ni Allah tarafından şu hıtabı tebliğ et

﴿يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلَىٰٓ اَنْفُسِهِمْ﴾ ey nefislerine karşı israf etmiş kullarım -

İSRAF, mal sarfında meşhur ise de insanın yaptığı her hangi bir fiilde haddini aşmaktır. Burada cinayet

ma'nâsı da tazmin olunarak « على » ile sılalanmıştır. Ya'ni ma'sıyette ifrat ederek kendi nefislerine cinayet yapmış olan kullarım ﴿لَاتَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ الخ۰۰۰﴾ - Bu âyetin Kur'anda en ümidli âyet olduğu söylenir. Bununla beraber dikkat edilmek lâzım gelir ki bu ümid, günaha teşvık için değil en günahkâr kimseleri bile bir an evvel tevbe ve inabeye teşvık için olduğu ikinci ve üçüncü âyetten zahirdir. Bunun sebebi nüzulünde bir kaç rivayet vardır. Ata ibni Yesardan olan rivayete göre Hazreti Hamzanın katili Vahşî hakkında Medinede nâzil olmuştur. İbni Ömerden rivayet olunduğuna göre de demiştir ki ayyaş ibni Ebî rebîa ve Velîd ibni Velîd ve daha bir kaç nefer müsliman olmuşlardı. Sonra ta'zib edilmiş fitneye düşmüşlerdi, biz bunlar hakkında Allah artık bunlardan ebeden hiç bir şey kabul etmez, müsliman oldular, sonra da bir azâb ile ta'zib olunduklarından dolayı dinlerini terkettiler

Sh:»4134

diyor idik bu âyetler nâzil oldu. Ömer ibnilhattan kâtib idi bunları kendi eliyle yazdı, ayyaş ibni Ebî rebîaya ve Velîd ibni Velîde ve diğer bir kaç kimseye gönderdi onlar da müsliman olup hicret ettiler اهـ. İbni Abbastan rivayet olunduğuna göre de Mekkeliler şöyle demişler: Muhammed zu'mediyor ki putlara tapan,

Allah ile beraber diğer bir ılâha dua eden ve Allahın muhterem kıldığı nefsi katleyliyen kimseler mağrifet olunmaz, o halde biz nasıl hicret eder ve müsliman oluruz, ilâhlara tapmış, adam öldürmüşüz ehli şirkiz» bunun üzerine Allah tealâ «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَاتَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ» âyetini indirdi. Maamafih sebebi nüzul kâfirlerin islâmı mes'elesi ise de mefhum âsiylerin tevbesine de şamil olduğunda şübhe yoktur, o evleviyyetle sabit olur. Demek ki «اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ» âyeti mucebince şirkin mağrifet olunmaması tevbe edilmediği takdirdedir. 54. ﴿مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِيَكُمُ الْعَذَابُ﴾ azâb size gelmezden evvel - buyurulması da iymanı ye'sin faide vermiyeceğini anlatır.

56. ﴿اَنْ تَقُولَ نَفْسٌ﴾ Bir nefis diyeceği için - ya'ni dememek için. 62. ﴿وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ وَكِيلٌ﴾ - ta yukarıdaki «وَمَآ اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ» hıtabına mukabildir. Ya'ni üzerlerinde tesarruf kendisine aid olan, yâhud görüp gözetecek, maslâhat veya mes'uliyyetlerini tatbık eyliyecek olan ancak odur. 63. ﴿لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ﴾

MEKALÎD, mıklid veya mıkladın cem'idir ki kilid veya anahtar demektir. Kilidin muarrebi, ıklidin cem'i oluduğu da söylenmiştir. Burada kilid veya anahtardan maksad Yer ve Gök hazîneleri ve onlarda dilediği gibi tesarruf etmektir.

Sh:»4135

﴿٦٤﴾ قُلْ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَاْمُرُوۤنّيۤ اَعْبُدُ اَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَقَدْ اُوحِيَ اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَۚ لَئِنْ اَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٦﴾ بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٧﴾ وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖۖ وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهٖۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَآءَ اللّٰهُۜ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ اُخْرٰى فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٩﴾ وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِۤيءَ بِالنَّبِيّٖنَ وَالشُّهَدَآءِ وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَايُظْلَمُونَ ﴿٧٠﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُوَ

اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ۞

Meali Şerifi

De ki: böyle iken şimdi o Allahın gayrısına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz bana? Ey cahiller! 64

Celâlim hakkı için sana da vahyolundu şu, senden evvelkilere de: "yemin ederim ki

Sh:»4136

eğer şirk koşarsan çalışman bütün boşuna gider ve mutlak kendine yazık eden hasirlerden olursun 65

Hayır, onun için yalnız Allaha kulluk et ve şükredenlerden ol 66 Allahı hakkıyle takdir edemediler, halbuki

bütün Arz Kıyamet günü onun bir kabzası Göklerde yemînine dürülmüşlerdir, çok münezzeh ve çok

yüksektir o sübhan onların şirkinden 67 Ve sur üflenmiştir de Göklerde kim var, Yerde kim varsa çarpılıp

yıkılmıştır, ancak Allahın dilediği müstesnâ, sonra ona bir daha üflenmiştir, bu kerre de hep onlar kalmışlar

bakıyorlardır 68 Ve Arz rabbının nuriyle parlamıştır, kitab konmuş, Peygamberler ve şâhidler getirilmiş ve

beyinlerinde hak ile huküm verilmektedir hem hiç zulmolunmazlar 69 Ve her nefis ne amel yaptı ise

temamen ödenmiştir, ve her ne yapıyorlarsa o a'lemdir 70

67.

﴿وَالْاَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهٖ﴾ Arz bir kabzası Kıyamet günü, Semalar da yemîniyle dürülmüşlerdir. - Zemahşerî, Beyzavî, Ebüssüud gibi belâgatte mümtaz olan müfessirler diyorlar ki: bu kavli celîl, Allah tealânın gayet azametine ve kudretinin kemaline ve zihinlerin hayret ettiği büyük fiıller onun kudretine nisbet edilince çok küçük ve hakır kalacağına bir tenbih ve âlemi yıkıvermek ona göre pek kolay bir şey olduğunu temsil ve tahyil tarikıyle bir ifâdedir ki kabza ve yemin kelimelerinin hakikat veya mecaz olmaları ciheti mülâhaza edilmeksizin = « شَابَتْ لِمَّةُ اللَّيْلِ » gecenin zülfüne kır düştü» terkibi gibi hey'eti mecmuasiyle bir tasvirdir. Diğer ba'zıları da demişlerdir ki kelâmdan asl olan hakıkattir, fakat hakıkatin müteazzir olduğuna bir delîl bulununca da mecazı sarfı vâcib olur. Kabza ve yemîn kelimeleri carihada hakıkattir, Allah tealâ a'za ve cevarihin sübutü mümteni' bulunduğuna da delîli aklî vardır, o halde mecaze hamli vâcibdir. Zira fülân fülânın kabzasında (avucunda) dır denilir. Onun tedbir ve teshıri altında demektir. « وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ » de

de murad kendilerinin milki olmaktır. Şu hâne fülânın yedinde, fülânın kabzında, ve fülânın kabzasına geçti derler ki hâlıs milki olduğunu söylemek isterler, hem bunlar müsta'mel ve meşhur mecazlardır. İbni Atıyye de demiştir ki kabza kudretten ıbarettir.اهـ. Dilimizde dahi pek çok kullanılan kabza kelimesi esasında kabızdan masdar binâi merredir. Bir kabız, bir sıkma veya bir tutma demektir. Avucla tutulan mıkdara dahi kafın zammiyle kubza, tutam veya sıkım denildiği gibi kafın fethiyle kabza da denilir. Demek ki kabza bir sıkım, bir tutam veya bir avuç ma'nâlarına olabiliyor. Burada bir sıkım diye ifâde edilmek Kıyametin tazyıkını anlatmak ı'tibariyle daha vazıh olur.

YEMİN, sağ demektir. Kuvvet ve kasem ma'nâlarına da gelir. Burada kuvvet veya kasem demek olabileceği de söylenmiştir. «يَوْمَ نَطْوِى السَّمَآءَ كَطَىِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ» mantukunca Semayı dürmeğe ahdetmiş olduğu için tahkık ı'tibariyle bu ma'nâ dahi doğru ise de evvelki ma'nâ ile kuvvet ve kudretin tasvir ve temsili daha kuvvetli daha azametli bir ma'nâ ifâde ettiğini ıhtara hacet yoktur. Sahihi Müslimde Hazreti Aişeden rivayet olunduğuna göre Arz ve Semâvatın bu kabz-u tayyi sırasında insanların nerede olacağı Resulullahdan sual olunmuş «Sırat üzerinde» buyurulmuştur. Kıyameti

tasvir için de buyuruluyor ki 68. ﴿وَنُفِخَ فِى الصُّورِ﴾ - surun ma'nâsı Sûrei «Nemil» de « يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ فَفَزِعَ » âyetinde geçmiş idi. Görülüyor ki burada iki nefih beyan olunuyor. Birincisi yıkan nefhı saıktır ki bu, nefhai ulâ veya vustâdır. İkincisi kaldıran nefhı kıyamdır ki bu da nefhai saniye veya sâlisedir. Ve Kıyamet kelimesi bu ikincideki kıyam ma'nâsından olmakla beraber birinciyi de mebdei olmak üzere mutazammındır. Onun için Kıyamet kopması en büyük yıkımı ifâde eder. Buna saat, vâkıa, hakka dahi denilir.

Sh:»4138

SAIK, yıldırım çarpmasında olduğu gibi bayılıp düşmeye ve ölmeğe denilir. Bu kıyamdan sonra yevmi din ve yevmi fasıl denilen safhayı beyan ile buyuruluyor ki:

69. ﴿وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ﴾ ve Arz parlamıştır. - Bu parlıyacak olan Arz, kabızdan sonra « يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ » mantuku üzere değişecek olan Arzı mahşerdir. Bir hadîsi şerifte şöyle vârid olmuştur: nâs hâlıs elenmiş un çöreği gibi beyaz bir Arz üzerinde haşrolunacaktır ki üzerinde kimsenin bayrağı yok. ﴿بِنُورِ رَبِّهَا﴾ rabbının nuriyle - Kur'anın bir çok âyetlerinde

Kur'ana, bürhane, hakk-u adle nur ta'bir buyurulmuş olduğu gibi burada da nur, hakk-u adalet tecellîsi demek olduğu söylenmiştir. Fakat Ebû Hayyanın naklettiği üzere İbni Abbas demiştir ki burada nur, Şems-ü Kamerin nuru değil diğer bir nurdur ki Allah tealâ halkedecek de onunla Arzı tenvir eyliyecektir. Bu rivayet bizi obirlerinden daha bedi' bir ma'nâ ile tenvir etmektedir. Zira, elektrik ile bir misalini tesavvur edebileceğimiz parlak bir nurun, bir uurı rabbanînin yaradılacağını bize önceden haber vermiş oluyor. Bir nur ki onunla mahkemei kübrânın kurulacağı Arzı mahşer tenvir olunacaktır.

﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ﴾ kitab ortaya konmuş - burada kitab, defteri âmal ile tefsir edilmiştir. ﴿وَجِىءَ بِالنَّبِيِّنَ وَالشُّهَدَآءِ﴾ ve Peygamberlerle şahidler getirilmiş - « ﴿يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَآ اُجِبْتُمْ﴾. ﴿فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰٓؤُلَآءِ شَهِيدًا﴾. ﴿يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ﴾ » mazmunları zâhir olmuştur. Maamafih burada nebiyyîn, muhbirler ma'nâsını da ifâde edebilir.

Sh:»4139

﴿٧١﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اِلٰى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتّٰٓى اِذَا جَآءُوهَا

فُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَآ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا ؕ قَالُوا
بَلٰى وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧٢﴾ قِيلَ
ادْخُلُوٓا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ
﴿٧٣﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ اِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا ؕ حَتّٰٓى اِذَا
جَآءُوهَا وَفُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ
فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٤﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى صَدَقَنَا
وَعْدَهُ وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ نَتَبَوَّاُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَآءُ ۚ فَنِعْمَ اَجْرُ
الْعَامِلِينَ ﴿٧٥﴾ وَتَرَى الْمَلٰٓئِكَةَ حَآفِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ
يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ ۚ وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقِيلَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿﴾

Meali Şerifi

Ve küfredenler zümre zümre Cehenneme sevkedilmektedir, nihayet ona vardıklarında kapıları açılır ve

bekçileri onlara

şöyle der: size rabbınızın âyetlerini okur ve sizi bu günün» likasından korkutur Resuller gelmedi mi içinizden sizlere? Evet derler: geldi velâkin kâfirler üzerine "kelimei azâb"hakk oldu 71 Denilir: girin Cehennemin kapılarına; ebediyyen içinde kalmak üzere, bak ne fenadır mevkıi mütekebbirlerin 72 Rablarına korunmuş olan müttekîler de zümre zümre Cennete sevk olunmaktadır, nihayet ona vardıkları ve kapıları açılıp bekçileri onlara "selâm sizlere ne hoşsunuz! Haydin girin onlara ebediyyen kalmak üzere" diye selâm durdukları 73 Onlar da: hamd o Allaha ki bize va'dini doğru çıkardı ve bizi Arza vâris kıldı, Cennetten istediğimiz yerde makam tutuyoruz" dedikleri vakıt... bak artık ne güzeldir ecri o âmillerin 74 Melâikeyi de görürsün Arşı etrafından donatmışlar rablarına hamd ile tesbih ediyorlardır ve halk arasında hakk ile huküm icra edilip denilmektedir: « اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ » 75

Ya rab bizi de bu hamde iren kullarından eyle.

Burada sûrei Zümer bitti, bunu sûrei Mü'min ta'kıb ediyor